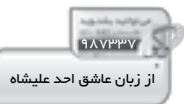

میراث فرهنگی معنوی

آز زبان دکتر محمد مهدی لیبی

موسیقی مقامی آذربایجان

ترجمه: سمیه مهدوی نیا

از زبان عاشق احد علیشاه

کشور: آذربایجان
تاریخ ثبت: ۴ نوامبر ۲۰۰۸

موسیقی مقامی آذربایجان گونه‌ای از موسیقی سنتی است که بداهه‌نوازی زیادی در آن به چشم می‌خورد. اگرچه موسیقی مقامی، هنری آکادمیک و کلاسیک است، با این حال به سمت ملودی‌های شاعرانه، ریتم‌ها و تکنیک‌های اجرایی عامه‌پسند گرایش دارد و در بسیاری از کنسرت‌ها در سراسر کشور اجرا می‌شود. نمایندگان معاصر موسیقی مقامی آذربایجان، دوره‌های مختلفی از تاریخ آذربایجان و ارتباط آن را با فارس‌ها، ارمنی‌ها، گرجستانی‌ها و دیگر کشورهای ترک منعکس می‌کنند. این نوع موسیقی از نظر ویژگی‌های هنری با موسیقی مقامی عراق، ردیف‌های آوازی ایران و موسیقی مقامی ترکیه اشتراکاتی دارد. در زمان‌های گذشته، موسیقی مقامی اساساً در دو مورد غیرمذهبی اجرا می‌شد. یا به‌عنوان سرگرمی در عروسی‌ها و مجالس و یا توسط تشکل‌های صوفیان و مجربان یا شبیه‌خوانی به‌کار گرفته می‌شد. این نوع موسیقی در مسابقات رسمی و غیررسمی نیز به‌منظور ایجاد اعتبار و شهرت برای موسیقی‌دانان متبحر اجرا می‌شد. نحوه اجرای این نوع موسیقی به این صورت است که خواننده آقا یا خانمی با نوازندگان سازهای سنتی مانند تار، کمانچه و دف همراهی می‌کند. از آن‌جا که تنظیم موسیقی مقامی به‌شکل یک فرم ثابت امکان‌پذیر نیست، متخصصینی که در زمینه هنر ظریف اجرا مشغول تربیت شاگردان هستند، گونه‌های متعددی را به‌منظور حفظ تنوع اجرای هنری از خود بروز می‌دهند. به‌علت نفوذ اروپائی‌ها، موسیقی مقامی برخی از ویژگی‌های هنری و معنایی خود را از دست داده است و این مسئله در شیوه اجرایی موسیقی‌دانان معاصر و نیز در انتقال مهارت‌ها توسط آنان به نسل‌های جوان‌تر کاملاً مشهود است.

میراث فرهنگی معنوی یا میراث زنده که طبق کنوانسیون سال ۲۰۰۳ شکل گرفت، انگیزه اصلی تنوع فرهنگی کشورها، و حفظ آن، ضمانتی برای تداوم نوآوری است که در حوزه‌های زیر ظهور پیدا می‌کند: سنت‌ها و نمایش‌های شفاهی از جمله زبان، هنرهای نمایشی (مانند موسیقی، رقص و تئاتر سنتی)، آداب و رسوم ویژه، آیین‌ها و جشن‌ها، دانش و تجربیات مرتبط با طبیعت و جهان و صنعتگری سنتی.

میراث فرهنگی معنوی، از نسلی به نسل دیگر انتقال می‌یابد؛ جوامع، همواره آن را احیا می‌کنند؛ حس هویت و تداوم را در اجتماعات به‌وجود می‌آورد؛ ارزش تنوع فرهنگی و نوآوری انسان را ارتقا می‌بخشد؛ با اسناد حقوق بشر بین‌المللی سازگار است و از خواست‌های احترام متقابل در بین جوامع و نیز لوازم توسعه پایدار تبعیت می‌کند. میراث فرهنگی معنوی سنتی و زنده است. این میراث پیوسته در حال احیاست و عمدتاً به‌صورت شفاهی انتقال می‌یابد. کنوانسیون سال ۲۰۰۳، لیستی منتخب از این میراث‌ها را معرفی و هدف از انتخاب آن‌ها را نیز شرح داده است.

ما نیز، از این پس، در هر شماره از ماهنامه ایرانا، به معرفی میراث معنوی کشورمان و سایر سرزمین‌ها و جوامعی خواهیم پرداخت که حاملان سنت‌های مورد اشاره هستند.